

श्री ५ को सरकार

कानून तथा न्याय मन्त्रालय

श्री ५ सहाराजाधिराज महेन्द्र वीरविक्रम शाहदेवबाट राष्ट्रिय पञ्चायतको तल्लाह र सम्मतिले बनाइवक्सेको तल लेखिएवमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको खाति प्रकाशित गरीएको छ ।

२०२० साल ऐन नं. २६

स्वस्तिश्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत महेन्द्रमाला ओजस्विराजन्य अति तेजस्वी त्रिभुवन प्रजा-तन्त्रश्रीपद अति कीर्तिमय नेपालश्रीपद प्रोज्ज्वल नेपालतारा ॐ रामपट्ट अतुल-ज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखादक्षिणबाहु महाधिपति अतिरथी परम सेनाधिपति श्री श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव देवानाम् सदा समर विजयिनाम् ।

नागरिकता सम्बन्ध नेपाल कानूनलाई पुनः व्यवस्थापन गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना:- नेपालको नागरिकता प्राप्ति, समाप्ति र तत्सम्बन्धी कुराहरूको व्यवस्था गर्ने गरी प्रचलित नेपाल कानूनलाई संशोधन समेत पुनः व्यवस्थापन गर्नु बाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट राष्ट्रिय पञ्चायतको तल्लाह र सम्मतिले यो ऐन बनाई वक्सेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम, र प्रारम्भ:- (१) यो ऐनको नाम "नेपाल नागरिकता ऐन, २०२०" रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा:- विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा-

- (क) "नाबालक" भन्नाले सोह्र वर्ष उमेर पूरा नभएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ,
- (ख) "व्यक्ति" भन्नाले संगठित भएको वा नभएको कुनै कम्पनी, संस्था वा व्यक्तिहरूको समूहलाई जनाउने छैन,
- (ग) "शाही नेपाली राजदूतावास" भन्नाले विदेशस्थित शाही नेपाली राजदूतको अफिस सम्झनु पर्छ र शाही नेपाली राजदूतावास नरहेको ठाउँमा श्री ५ को सरकारले तोकिएको अधिकारीको अफिस सम्झनु पर्छ, र

६२०
आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(घ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

३. वंशजको नाताले नेपालको नागरिकता प्राप्ति:- (१) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि जन्मेको कुनै व्यक्तिको बाबु निजको जन्म हुँदा नेपालको नागरिक रहेछ भने त्यस्तो व्यक्ति वंशजको नाताले नेपालको नागरिक हुनेछ ।

तर त्यस्तो व्यक्तिको जन्म नेपाल बाहिर भएको रहेछ भने सो जन्म भएको कुरा निजको जन्म भएको मितिले एक वर्षभित्र तोकिए बमोजिम शाही नेपाली राजदूतावास वा तोकिएको अन्य कुनै अफिसमा रजिष्ट्रेशन गराइएको हुनुपर्छ ।

(२) उप-दफा (१) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै नेपाली नागरिक श्री ५ को सरकारको नोकरीमा बहाल भएको वा नेपालसमेत सदस्य भएको कुनै अन्तर्राष्ट्रिय संस्थामा प्रतिनिधि भई बसेको वा सरकारी काम काजको सिलसिलाया गएको बखत विदेशमा निजको कुनै सन्तानको जन्म भएको रहेछ भने त्यस्तो सन्तानको जन्म सो प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश बमोजिम रजिष्ट्रेशन नगराए पनि हुन्छ ।

(३) कुनै मनासिब माफिकको कारण परी कुनै व्यक्तिको जन्म भएको कुरा उप-दफा (१) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा तोकिएको म्यादभित्र रजिष्ट्रेशन गराउन सकिएको रहेनछ भन्ने देखिएमा श्री ५ को सरकारले सो रजिष्ट्रेशन गराउने म्यादमा छ महिनाको म्याद थप गरिदिन सक्नेछ ।

(४) नेपाल अधिराज्य भित्र फेला परेको पितृत्वको ठेगान नभएका प्रत्येक न.बालक निजको बाबुको पत्ता नलागेसम्म वंशजको नाताले नेपालको नागरिक मानिनेछ ।

(५) बाबुको मृत्यु भएको मनासिब माफिकको अवधि भित्र जन्मेका नाबालकको नागरिकता कायम गर्दा निज बाबुको मृत्युको अवस्थामा जे जस्तो हैसियत थियो सोही बमोजिमको हैसियत कायम रहेको मानिने छ ।

४. नाबालकहरूको रजिष्ट्रेशन:- नेपाल बाहिर जन्मेको नेपालको नागरिकका कुनै नाबालक सन्तानलाई दफा ३ (१) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश बमोजिम नेपालको नागरिकमा नाम रजिष्ट्रेशन गराइपाऊं भनी त्यस्तो नाबालकको आमा बाबु वा संरक्षकले सोही दफामा तोकिएको अवधिभित्र तोकिएको ढाँचाको आवेदनपत्र पेश गरेमा तोकिएको अधिकारीले त्यस्तो नाबालकलाई नेपालको नागरिकमा नाम रजिष्ट्रेशन गरिदिनुपर्छ ।

५. रजिष्ट्रेशनको परिणाम:- दफा ३ बमोजिम रजिष्ट्रेशन भएको प्रत्येक व्यक्ति सो रजिष्ट्रेशन भएको मितिदेखि नेपालको नागरिक हुनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

६. अंगीकृत नेपाली नागरिकता प्राप्त हुने:- (१) नाबालक वा बालाएको व्यक्ति बाहेक अरु कसैले नेपालको नागरिकता पाउनको निमित्त श्री ५ को सरकार छेउ तोकिएको ढाँचाको आवेदनपत्र पेश गरेमा श्री ५ को सरकारले त्यस्तो व्यक्तिलाई देहायमा लेखिएको शर्त वा अवस्थाहरूका अधीनमा रही नेपालको नागरिकताको तोकिएको ढाँचाको प्रमाण-पत्र प्रदान गर्न सक्नेछ:-

- (क) नेपालको राष्ट्रभाषा लेख्न र बोल्न जानेको रहेछ भने,
- (ख) आफ्नो जीवनको निर्वाह गर्ने साधन तथा योग्यता भै नेपालमा कुनै व्यवसाय गरी बसेको रहेछ भने,
- (ग) सो व्यक्तिले आफू पहिले कुनै विदेशी मुलुकको नागरिक रहेको भए त्यस मुलुकको नागरिकता सोही मुलुकको कानून बमोजिम त्याग्न कारवाइ चलाएको रीतपूर्वकको सूचना श्री ५ को सरकारलाई दिएको रहेछ भने,
- (घ) त्यस्तो आवेदनपत्र पेश गरेका मितिले नेपाली उत्पत्तिको व्यक्तिको हकमा कम्तिमा दुई वर्ष र सो बाहेक अरुको हकमा कम्तिमा बाह्र वर्षको अवधिसम्म नेपालमा बसोबास गरेको छ भने,
- (ङ) नेपाली उत्पत्तिका व्यक्ति वा नेपालका नागरिकसित वैवाहिक संबन्ध भएकी स्वास्नीमानिस बाहेक अरुको हकमा नेपालका नागरिकहरूलाई अंगीकृत नागरिकता नदिने कानूनी व्यवस्था वा चलन रीति भएको कुनै विदेशी मुलुकको नागरिक रहेनछ भने, र
- (च) त्यस्तो व्यक्ति असल चालचलनको रहेछ भने ।

तर त्यस्तो आवेदनपत्र पेश गर्ने व्यक्तिले विज्ञान, दर्शनशास्त्र, कला, साहित्य, विश्वशान्ति वा मनुष्य मात्रको उन्नतिमा विशिष्ट योगदान गरेको छ भन्ने लागेमा श्री ५ को सरकारले त्यस्तो व्यक्तिको सम्बन्धमा खण्ड (ङ) मा लेखिएको प्रतिबन्ध हटाउन सक्नेछ ।

(२) उप-दफा (१) अन्तर्गत परेको कुनै आवेदनपत्रलाई श्री ५ को सरकारले आफ्नो तजवीज अनुसार कुनै कारण नदेखाई स्वीकृत वा अस्वीकृत गर्न सक्नेछ ।

(३) उप-दफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिम विदेशी मुलुकको नागरिकता त्याग गरेको रीतपूर्वकको प्रमाणपत्र नदेखाई र यस ऐनको अनुसूचीमा लेखिए बमोजिमको शपथ ग्रहण नगराई उप-दफा (१) अन्तर्गत नेपालको नागरिकताको प्रमाणपत्र दिइनेछैन ।

(४) उप-दफा (१) अन्तर्गत नेपालको नागरिकता प्रमाणपत्र पाएका प्रत्येक व्यक्ति सो प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको मितिदेखि नेपालको अंगीकृत नागरिक हुनेछ ।

७. क्षेत्र गाभिदाको नागरिकता:- नेपालभित्र गाभिने गरी कुनै क्षेत्र प्राप्त भएमा त्यस क्षेत्रभित्रका व्यक्ति यस ऐनका अधीनमा रही श्री ५ को सरकारले सूचना प्रकाशित गरी तोकिए बमोजिम सूचनामा तोकिएका मितिदेखि नेपालको नागरिक मानिने छ ।

5022
आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

८. नेपाली नागरिकताको परित्यागः— तोकिएको अधिकारी छेउ कुनै नेपाली नागरिकले नेपालको नागरिकता त्याग्न तोकिएको तरिका बमोजिम सूचना गरेपछि तोकिएको अधिकारीले त्यस्तो सूचनालाई दर्ता गर्न सक्नेछ र त्यसरी दर्ता गरिएको मितिदेखि निजको नेपाली नागरिकता कायम रहनेछैन ।

९. नेपाली नागरिकता लोप हुनेः— (१) नेपालको कुनै नागरिकले आफू खुशी कुनै विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त गरेपछि निजको नेपाली नागरिकता स्वतः लोप हुनेछ ।

(२) कुनै व्यक्ति विदेशी मुलुकको र नेपालको नागरिक जन्म र वंशजको नाताले एकसाथ भएकोमा सोह्र वर्ष पुगेका पाँच वर्षभित्र त्यस्ता व्यक्तिले कुनै एक मुलुकको नागरिकता रोज्नुपर्छ । त्यसरी नागरिकता नरोज्ने व्यक्तिको सो म्याद नाघेपछि नेपाली नागरिकता स्वतः लोप हुनेछ ।

तर यो ऐन प्रारम्भ हुनुभन्दा अघिका त्यस्ता नागरिकका हकमा यो ऐन प्रारम्भ भएका मितिले दुई वर्षभित्र सो बमोजिम नागरिकता रोजिसक्नुपर्छ, अन्यथा निजको नागरिकता स्वतः लोप हुनेछ ।

(३) नेपालको कुनै नागरिकले कुनै विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त गरेको छ छैन, वा कहिले वा कसरी प्राप्त गरेको छ भन्ने प्रश्न उठेमा तोकिएको अधिकारीले प्रचलित कानून बमोजिम सो कुराको निर्णय गर्नेछ ।

१०. नेपाली नागरिकताबाट वञ्चित हुनेः— (१) नेपालको नागरिकलाई नेपाली नागरिकताबाट हटाउने गरी यस दफामा यसपछि लेखिएको कुराहरूको अधीनमा रही श्री ५ को सरकारले आदेश दिएमा निजको नेपाली नागरिकता कायम रहनेछैन ।

(२) देहायको अवस्थामा नेपालको जुनसुकै नागरिकलाई श्री ५ को सरकारले नेपाली नागरिकताबाट हटाउने आदेश दिन सक्नेछः—

(क) नेपालको विरुद्ध हात-हतियार उठाएमा वा उठाउने कुचेष्टा गरेमा वा राज्यका विरुद्ध अन्य अपराध गरेमा; वा

(ख) नेपालले समेत भाग लिएको कुनै युद्धको समयमा वा नेपालभित्र संकटकालीन अवस्था घोषणा भएकोमा कानूनद्वारा निर्धारण गरिए अनुसार राज्यको सेवा नगरेमा वा सेवा गर्न नखोजेमा; वा

(ग) नेपालको विरुद्ध कुनै शत्रु राज्यलाई कुनै प्रकारबाट सहायता गरेमा ।

(३) देहायको अवस्थामा पनि श्री ५ को सरकारले कुनै अंगीकृत नागरिकलाई नेपालको नागरिकताबाट हटाउन आदेश दिन सक्नेछः—

(क) फरेवद्वारा वा झुठ्ठा वयान वा विवरण दिई नेपालको नागरिकता प्राप्त गरेको; वा

६२३
आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ख) नेपाली उत्पत्तिको व्यक्ति बाहेक अरुका हकमा कुनै शैक्षिक संस्थाको विद्यार्थी भई वा श्री ५ को सरकारको नोकरीमा बहाल गरी वा नेपालसमेत सदस्य भएको कुनै अन्तर्राष्ट्रिय संस्थामा प्रतिनिधि भई बसेकोमा वा आफ्नो नेपाली नागरिकता कायम राख्ने इच्छा व्यक्त गरी सालसालै तोकिएको रीत बमोजिमको दरखास्त शाही नेपाली राज-दूतावासमा दर्ता गराएकोमा बाहेक सात वर्षभन्दा बढी अवधिसम्म निज नेपाल बाहिर सामान्यतया बसोबास गरी रहेको ।

(४) यस दफा बमोजिम श्री ५ को सरकारले कुनै व्यक्तिलाई नेपालको नागरिकताबाट हटाउने गरी दिएको आदेश उपर सर्वोच्च अदालतमा अपील लाग्न सक्नेछ ।

११. कर्त्तव्य, दायित्व र अधिकारहरू लोप नहुने:- नेपालको कुनै नागरिकको नेपाली नागरिकता लोप भएपछि नेपालको नागरिक रहेको बखत निजले गरेको कुनै कार्यको सम्बन्धमा निजको कर्त्तव्य, दायित्व र अधिकारहरू निजको नेपाली नागरिकता लोप भएको कारणले मात्र लोप भएको मानिने छैन ।

१२. दोहोर्न्याई हेर्ने:- (१) यस ऐनका अन्य दफाहरूमा अन्यथा लेखिएकोमा बाहेक श्री ५ को सरकार वा कुनै तोकिएको अधिकारीले यो ऐन अन्तर्गत दिएको आदेशबाट मर्का पर्ने व्यक्तिले त्यस्तो आदेश उपर दोहोर्न्याई हेरियोस् भनी सो आदेश भएका मितिले ३५ दिनभित्र श्री ५ को सरकार छेउ आवेदनपत्र पेश गर्न सक्नेछ ।

(२) उप-दफा (१) अन्तर्गत कुनै आवेदनपत्र दाखिल भएपछि सो र जुन अधिकारीको आदेश उपर त्यस्तो आवेदनपत्र परेको हो सो अधिकारीको रिपोर्टसमेतको विचार गरी श्री ५ को सरकारले आफ्नो निर्णय वा आदेश दिन सक्नेछ र सो निर्णय वा आदेश अन्तिम हुनेछ ।

१३. नामावलीको प्रकाशन:- प्रत्येक वर्षभरमा यो ऐन अन्तर्गत नेपालको नागरिकमा नाम रजिष्टर्ड भएका व्यक्ति, अंगीकृत नेपाली नागरिकको प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको व्यक्ति र नेपाली नागरिकता लोप भएका वा हटाइएका व्यक्तिहरूको नामावली नेपाल गजेटमा प्रकाशित गरिनेछ ।

१४. अधिकार सुम्पने:- श्री ५ को सरकारले नेपाल गजेटमा प्रकाशित आदेशद्वारा दफा ६ र दफा १० मा लेखिएदेखिबाहेक अरु यस ऐन अन्तर्गत आफूले पाएका सबै वा केही अधिकार सोही आदेशमा तोकिए बमोजिमका शर्त बन्देजहरू भित्र रही तोकिए बमोजिमका अवस्थामा तोकिएको अधिकारीले प्रयोग गर्न पाउने गरी अधिकार सुम्पन सक्नेछ ।

१५. दण्ड सजाय:- (१) कसैले यो ऐन अन्तर्गत गर्नुपर्ने कुनै काम नगराउने वा गर्न नहुने कुनै काम गराउने उद्देश्यले जानी जानी झुठ्ठा विवरण वा वयान दिई कुनै आवेदनपत्र

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

वा उजुरी वा अरु कुनै कुरा पेश गरेमा त्यस्ता व्यक्तिलाई पाँच वर्षसम्म कैद वा पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(२) कसैले यो ऐन अन्तर्गत बनेका नियमहरू उल्लंघन गरेमा एक हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ ।

१६. नियमहरू बनाउने अधिकारः— श्री ५ को सरकारले यो ऐनको उद्देश्यहरू कार्यान्वित गर्न समय समयमा आवश्यकतानुसार नियमहरू बनाउन सक्नेछ र ती नियमहरू नेपाल गजेटमा प्रकाशित भएपछि मात्र लागू हुनेछन् ।

१७. नेपाली नागरिकता अध्यादेश, २०२० निस्कृय भएपछि त्यसको परिणामः— नेपाली-नागरिकता अध्यादेश, २०२० निस्कृय भएपछि अर्कै अभिप्राय नदेखिएमा सो निस्कृयताले—

- (क) निस्कृय हुँदाको बखत कायम नरहेको कुनै कुरालाई जगाउंदैन,
- (ख) सो अध्यादेश बमोजिम चालू भएको कुरा वा सो बमोजिम रीत पुऱ्याई अधिन गरिएको कुनै काम वा भोगी सकेको कुनै कुरालाई असर पाउँदैन,
- (ग) सो अध्यादेश बमोजिम पाएको, हासिल गरेको वा भोगेको कुनै हकसुविधा, कर्तव्य वा दायित्वमा असर पाउँदैन,
- (घ) सो अध्यादेश विरुद्ध गरेको कुनै कसुर बापत भएको कुनै दण्ड सजायलाई असर, पाउँदैन, र
- (ङ) माथि लेखिएको कुनै त्यस्तो हक, सुविधा, कर्तव्य दायित्व दण्ड सजायका सम्बन्धमा गरिएको कुनै कानूनी कारवाइ वा उपायलाई असर पाउँदैन र उक्त अध्यादेश कायम रहे सरह त्यस्तो कुनै कानूनी कारवाइ वा उपायलाई शुरू गर्न, चालू राख्न वा लागू गर्न सकिने छ र त्यस्तो दण्ड सजाय पनि गर्न सकिने छ ।

अनुसूची

म ईश्वरको नाममा शपथ लिन्छु कि श्री ५ र कानूनद्वारा सत्यनिष्ठाले प्रतिज्ञा गर्दछु

स्थापित श्री ५ को सरकारप्रति श्रद्धा र निष्ठा राख्नेछु र नेपालको नागरिकको रूपमा आफ्नो कर्तव्यको र नेपाल कानूनको पालन गर्नेछु ।

लालमोहर सदर मिति २०२०।११।१६।६

आज्ञाले—

विनोदप्रसाद धिताल

श्री ५ को सरकारको सह-सचिव ।

आधिकारिकता मुद्रा विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।